

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdržena družba (izven Chicago) in Kanado
\$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago
in Cincin \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inozemstvo
\$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Čena oglavov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih
listov ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (trike, po-
veti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju,
da je priložil poštovno.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom

PROSVETA

2607-29 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

139

Roosevelt je krepko spregovoril

Predsednik Roosevelt je končno — in čas je bil! — krepko ožigosal razbojništvo Japon-
ske, Italije in Nemčije, fašistično razbojništvo,
čprav ni direktno imenoval nobene države.
Jasno je ko beli dan, na koga je naslovil svojo
žgočo obsodbo.

Ko je pokazal na barbarstvo pobijanje civili-
stov z ženami in deca vred z bombami iz zraka
— je pokazal na vse tri razbojnice: Japonsko,
ki dan za dnevom že tri mesece mori kitajske
civiliste, in Italijo ter Nemčijo, ki že petnajst
mesecev zalagata razbojnika Franka z letali,
bombami in letalci za pobijanje španskih civili-
stov!

Ko je pokazal na "države, ki podpihujejo ci-
vilno vojno in ji tudi prisostvujejo v državah,
katere jim niso nikoli storile nič zalega" — je
spet pokazal na Italijo in Nemčijo, ki sta že
petnajst mesecev udeleženi v Frankovi vojni
z legalno in demokratično izvoljeno vlado špan-
skega ljudstva!

To je prva Rooseveltova krepka in pravična
beseda v mednarodni situaciji, odkar se tako
mogočno in brezobzirno šopiri fašistično raz-
bojništvo ob belem dnevu — in zdaj smo pre-
pričani, da ni bila zadnja.

Prvič je Roosevelt energično obsodil faš-
istično piratstvo na suhem, morju in v zraku —
in zdaj smo prepričani, da njegova obsodba ne
ostane brez efekta.

Čas je že bil, toda ni še prekasno. Roosevelt
je spregovoril v pravem, psihološkem mo-
mentu.

Da je Roosevelt dobro pomeril in dobro za-
del fašistične razbojnice, pričajo odmevi iz
prizadetih krogov. Zatuli so, kakor v srce
zabodeni...

Zatuli je Berlin in arogantno vprašal Roose-
velta, če se čuti dovolj močnega za združeno
fašistično fronto! In opozarja ga na Wilsonov
fiasco. Kako so razbojniki v Berlinu aro-
gantni! Roosevelt ne hodi po Wilsonovih po-
tih... Zatuli je Rim in hinavsko pokazal na
Ruajso, češ tam naj Roosevelt išče napadalce.
Kakor da ruske podmornice napadajo ladje na
Sredozemskem morju! Kakor da ruske bom-
be pobijajo žene in otroke v Madridu, Valen-
ciji in Barceloni!

Končno je zatulila reakcija v Ameriki. Re-
akcija, ki simpatizira s fašističnimi razbojniki,
je seveda utajljena in zdaj očita Rooseveltu, da
"izvaja vojno" in da bi rad spet "zapletel Zdru-
žene države" v tujo politiko po Wilsonovem
zgledu... Kakor da ni v Evropi in Aziji vojne,
katero so fašisti že izvalili! Kakor da ame-
riški burbonci ne paktirajo vsa povelja leta z
največjimi reakcionarji in razbojniki v ino-
zemstvu!

Roosevelt naj zdaj logično sledi svojim krep-
kim besedam z dejanji. Ni treba, da bi mobi-
liziral ameriško armado in mornarico za poli-
cijsko službo po svetu, za — karanteno okuže-
nih fašističnih dežel. Dovolj je, če izvaja po-
godbe, ki jasno definirajo, kaj je neupravičen
napad in kaj obramba; pogodbe, katere je pod-
pisala tudi Amerika in se obvezala, da se jih
bo držala.

V smislu teh pogodb naj vlada Združenih
držav potegne glavo iz peska bedaste "neutrāl-
nosti", naj pogleda okoli sebe in naj — poma-
ga napadenim, žrtvam razbojniškega fašizma,
istočasno naj pa zapre vrata ameriških trgov
napadalcem.

Združene države naj odpro vrata za blago
in kredit napadeni španski republikani in napa-
deni kitajski republikani, obenem naj pa čvrsto
zapre vrata Nemčiji, Italiji, Japonski, Portu-
galci in vsem ostalim zaveznikom fašizma! —
Nič ne de, če bodo ameriški pošeruhi, ki kuje-
jo krvave milijone dolarjev iz bojnega ma-
teriala, katerega prodajajo Japonski, Nemčiji in
Italiji, civilni ko podgane, ko jim stopiš na
vrat.

Amerika naj pomaga s kreditom in potreb-
ščinami demokratični povosod, kjerkoli je napa-
dena in terorizirana po diktatorjih, če hoče ve-
ljati za demokratično silo in uživati respekt
vsega demokratičnega sveta.

To naj bo zunanja politika Združenih držav!
Rooseveltu so očitali, da nima zunanje politi-
ke. Zadnji terek je pokazal, da jo ima in
ta njegova zunanja politika izgleda in zveni do-
bro — samo če ji ostane dosleden, če jo bo pre-
stavil iz besed v dejanja.

Skandal je že bil, ko je ameriška demokra-
cija toliko časa ignorirala fašistična hudode-
stva, ampak še ima ameriška demokracija čas,
da ta skandal opere s sebe.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Z obiska v stari odmorini

Sharon, Pa.—V Havru, kakor
sem že zadnjič omenil, sem imel
smolo zaradi kabin na parniku.
V naši skupini nas je namreč
bilo 23 in vsi smo imeli vzne-
šne liste za potovanje na parniku
Normandie. Nekateri so svoje
liste kupili pri clevelandkem
agentu parobrodne družbe in so
dospeli v staro domovino mesec
za nami pod njegovim vodstvom.
Z njim sem se sestal v Ljubli-
ni in uvidel, da je prijazen in
uljuden fant. Listi njegovih
potnikov so bili v redu, označe-
ni s številkami kabin, zato niso
imeli nobenih sitnosti. Drugače
pa je bilo z nami, ki smo potova-
li s skupino newyorškega agen-
ta, četudi smo že tri mesece prej
naznanili, da se vrnemo dne 11.
avgusta in nam ni preskrbel ka-
bin. Tako smo morali čakati do
zadnjega, če bo kaj prostora o-
stalo za nas na parniku, ki je
imel odriniti iz pristanišča že ob
2. popoldne. Ura je hitro bežala
naprej, mi pa smo čakali v skr-
beh, ali bomo šli. Uradnik je po-
klical najprej ženske in gledal v
knjigo. To je vtaknil tu, drugo

bile vse zasedene. Šel sem h ko-
misarju, ki je dejal, naj počaka-
mo, da bo za našo četvoro že
kje istaknili postelje. Tako smo
čakali vsi zadovoljni, ker smo iz-
vojevali prvo in glavno zmago,
vse do 11. zvečer. Glejte in str-
mite! Takrat pa smo bili obve-
šeni, naj gremo spat—v drugi
razred! To so kabine, ne? Odšli
smo in spali kot gospodje. Le da
bi tako ostalo vsi pot!

Naši tovariši so med tem bili
radovedni, da li smo dobili po-
stelje. Zjutraj smo jim povedali,
da je vse okej, da imamo poste-
lje v II. razredu. V naši skupini
je bilo največ žensk, ki so bile
seveda dokaj zgovorne. Šle so k
rojaku Verovsku, ki je uslužben
na dotičnem parniku in dobile
od njega dovoljenje, da smo Slo-
venci lahko skupaj pri eni mizi.
Tako so poskrbele, da sem bil
z njimi pri mizi tudi jaz—torej
sedem deklet in en fant, med-
tem ko so druge mize imele po
sedem fantov in eno dekle. Za-
bavali smo se imenitno in čas je
hitro potekal.

Naslednji večer naša četvori-
ca dobi obvestilo, da se mora
"mufat". Bilo je deset ponoči,
ko smo čakali, da so ženske iz-
praznile kabino in vmes godr-
njale, pa kaj smo mi hoteli, saj
mi smo vendar bili zadovoljni z
našo kabino v II. razredu, kdo ne
bi bil? Tudi tretjo noč so nas
"premufrali", potem smo pa ime-
li mir. Ta sitnost je bila valed že
gori omenjene neprevižnosti s
kartami, valed katere so se mo-
rale seliti tudi tiste ženske, ki so
se jezile na vsi moč na svojega
agenta in so rekly, da ga bodo
preteple, kar se pa menda ni
zgodilo.

Tretji dan vožnje na morju
nam ni nič ugal. Ko je bilo čas
k zajtrku, je večina ostala v po-
stelah. Nekateri so vstali, a so
se kmalu vrnili, kajti v želodcu
se je preveč obračalo in pretila
je revolucija, zato je večini po-
stela bolj dišala ko zajtrk. Ne-
kateri so pravili, da je vedno ta-
ko; ko se vračajo iz domovine, se
vselej slabše počutijo. Nekatere
ženske so ostale ves dan v po-
steli. Tudi postrežba na parniku
nazajgrede, so rekly, ni tako do-
bra. Meni se ni zdelo slabša.
(Morda sta nam pa nagajala
močnik in žganci?) Cim smo pre-
vozili polovico naše morske poti,
se je tudi nam obrnilo na bolje;
dobili smo spet apetit za jedjo
in pijačo, nakar smo polahko za-
čeli žgati ko slavički v logu.

Pet dni vožnje na parniku je
hitro minilo in že smo videli New
York. Pripravljati smo začeli
našo prtljago. Neka naša sopot-
nica pa se je spravila kar v zad-
nji del parnika in je gledala na-
zaj proti domu objokanih oči.
Medtem pa je rekla: "Prijazna,
lepa Jugoslavija, ki imaš tako
lepo navado, da rečeš 'prosim',
'klanjaj se' itd. Pa Slovenija
s svojimi krajinami pokrajinami
... in mi smo te zapustili..."
Predno smo dospeli v New York,

je naprej. Nekaterim so vse pre-
obrnili, drugim pa le površno
pregledali. Če so komu kaj vzeli,
ne vem, treba pa se je ravnati
po predpisih, kakor oni hočejo.
Noben izgovor ne pomaga, da
nimaš dosti, da je težko "kufer"
odpreti itd. Moraš! Slivovke ali
šnopsa lahko neseš en galon, ne
več.

Ko smo čakali, da so nam pre-
gledali našo prtljago, sem zagle-

Turšč iz Gradiš pri Turjaku, 92-
letni samaki berač.

dal našega pevca Toneta Sublja,
ki nas je veselo pozdravil. Naro-
čil mi je, naj v njegovem imenu
pozdravim Sharončane in Gi-
lardčane. Povedal nam je, da se
v kratkem poda na turo v Južno
Ameriko, kjer je angažiran za
nastop v operi. Tudi naš new-
yorški agent nas je prišel pogle-
dat, če smo se srečno vrnili. Na
železniško postajo smo se peljali
in drago plačali, vsak po \$2, če-
tudi sem ugovarjal, da je pre-
več. To je bilo dne 16. avgusta.

Zvečer ob osmih istega dne
smo se odpeljali iz New Yorka
z eriško železnico proti domu.
Vožnja je bila kratkotrajna. Na-
slednji dan, dne 17. avgusta, ob
desetih popoldne smo že bili v
Sharonu, kjer sta mrs. Garm in
mene pričakovala s avtom njen
sin in zet. Doma smo dobili vse
zdrave. Kako smo "talali" dari-
la in spomine in kako je bilo na
partiji, ki so jo nama pripravili,
opisem prihodnjik.

Anton, Valentinčič, 262.

Razne lokalne vesti

Canonsburg, Pa.—Dne 4. sep-
tembra se je tukaj poročil moj
nečak, sin mojega brata, Joseph
Koklich ml., s hčerko Andreja
Mesojedca, Frances Mesojedec.
Na tem ženitovanju je bilo mno-
go znancev in sorodnikov iz
Pittsburgha in Hacketta. Zaba-
vali smo se kar dva dni skupaj.
John Bole je igral poskočnice s
tako vneto, da se nam ni niko-
mur mudilo. Novoporočencema
obilo sreče!

Dne 5. septembra, dan pred
delavskim praznikom, sem videl
v naši naselbini veliko Clev-
landčanov, ki so prišli na obisk
k znanec in prijateljem. Sešla
ava se tudi v dvorani društva
Postojnska jama z Josipom
Trebecem, predsednikom društva
129 SNPJ. Trebec je dober de-
lavec na društvenem in kultur-
nem polju in tudi dober družab-
nik. Mudil se je tu na obisku pri
znanečih s svojo ženo.

Na Labor day sem se tudi ude-
ležil slavlja 20 letnice društva
319 SNPJ v Cuddyju, kamor
smo prišli okrog dveh popoldne.
Tam sem videl našega Vipavca
Filipa Godina, upravnika Pro-
svete iz Chicaga, ki je na slavn-
osti govoril o problemih in na-
predku naše SNPJ. Udeležba je
bila velika in program lepo iz-
veden. Potem smo se zabavali v
spodnjih prostorih med znanci
in prijatelji. Ko sem bil name-
njen domov ob desetih zvečer, so
me Moonrunčanke pripravile v
plesno dvorano in me kljub hu-
di vročini primorale, da sem se
dvakrat prav pošteno zavrtel. V
naselbini Cuddy se vidimo spet
na federacijski seji 24. oktobra!

Na 26. septembra me je br.
John Podboj, blaginjak tukaj-
šnjega društva "Postojnska ja-
ma" št. 138 SNPJ, povabil, naj
se z njim peljem v Johnstown
in vabilu sem se rad odzval. Ob
devetih smo zasedli avto in po
trihurni vožnji smo dospeli na
Park Hill k Franku Podboju,
tajniku društva št. 44 SNPJ.
Br. Podboj je bil baš pri obedu
s svojo družino. Po kratkem od-
dihu in okrepilu smo se podali
v Conemaugh in se ustavili v
dvorani društva JSKJ in Podboj

nam je raskal dvorano, ki je
ena najstarejših v tej okolici. Ko
smo se okrepili z dobro kapljic-
co, smo jo mahčili v slovensko
naselbino ali predmestje John-
stowna v Moxham. Tam smo v do-
mu samostojnega društva našli
množico znancev in prijateljev.
Brat Frank Čuček nam je raz-
kazal dvorano, ki poseduje dober
gledališki oder s primernimi ku-
lisami in drugo edrsko opremo.
Sedel sem se tudi s bratom Fran-
kom Pavlovičem, ki ga nisem vi-
del že več let. Ker je čas hitro
potekel, smo zapustili prijazne
rojake ter se ustavili v prostori-
h najstarejšega društva SNP-
PJ v Penni, društva "Adrija" št.
3 SNPJ. Nekako ob šestih zve-
čer smo se vrnili na Park Hill
in žena Franka Podboja nam je
postregla z okusno večerjo. Na-
to smo se poslovali in odpotovali
in ob 11. zvečer smo prišli do-
mov.

Dne 16. oktobra priredi tukaj-
šnji klub št. 118 veselico v pod-
poro Proletarcu. Vstopnina je sa-
mo 25 centov. Igral bo Boletov
orkester. Vstopnice se pridno
prodajajo in se nadejamo veli-
ke udeležbe. Zakaj pa ne? Za
Proletarca so slovenski delavci,
organizirani v JSZ, doprineeli že
ogromne žrtve. Mnogi naši so-
druzi, ki so se v prvih letih žrt-
vovali, da so obdržali list, so že
mrtni, njihovo herojsko delo pa
bo zapisano v zgodovini socia-
lističnega gibanja. Rojaki, de-
lavci in delavke, vsi na priredi-
tev, ki se vrši v podporo delav-
skega lista! Z udeležitvijo te pri-
reditve boste pokazali svojo de-
lavsko zavest in simpatije do li-
sta, ki nas uči in prebuja ter
nam kaže pot v boljšo bodočnost.
Za klub št. 118:

John Koklich.

Obisk v Illinoisu

Sharon, Pa.—Ker vidim, da
več rojakov poroča o počitnicah,
naj tudi jaz povem o svojih. Že
lanako jesen smo se razgovarjali
pri prijatelju L. Godinu, kam bo
kateri šel na počitnice. Louis
pravi: Mi bomo šli v La Salle,
Ill. Moja žena ima bratranca
tam, Antona Pletiča, in ker se
nismo že dolgo videli, vem, da
bo vesel našega prihoda. Jaz pra-
vim, kaj ko bi tudi midva z mo-
jo ženo šla, akoravno nimamo
sorodnikov tam, vem pa, da je
dosti naših rojakov tam, nekaj
jih osebno poznam.

Letošnjo pomlad ga vprašam,
kdaj bo imel dopust. Pravi, da
proti koncu julija meseca. Meni
bi bil kmalu račun vnesel, ker
sem dobil neprostovoljne počit-
nice. Bi bil kmalu tja odšel,
kjer muh ni, ker sem bil pobit
na glavi v tovarni 15. junija.
Dobil sem jo z železno cevjo po
glavi. V bolnišnici so mi rano
lepo sprali in zašili in v sedmih
tednih sem bil zopet korenjak,
čprav še ne popolnoma zdrav.

Par dni žena okrog mene hodi
in pripoveduje: V soboto bodo pa
Godinovi šli in tudi Martin Cvel-
bar iz Greensburga bo šel z nji-
mi. To bi bila družba, ako bi bil
jaz sposoben.

V soboto pravi ona, da bi šla
še midva. Rečem ji, kako, ker
sinovi delajo. Kdo bo pa naju
vozil? Gremo pa na vlak ali pa
na bus, reče. Kaj, če boš bolan?
Nič, sedel bom že.

Kaj sem hotel? Ako odrečem,
si vruga nakopljem na glavo; to
ve vsak, ki ima ženo. Dobro, pra-
vim, kdaj gre vlak? Bom zvedela,
tako pokličem na postajo, kdaj
gre in koliko stane. Potem vpra-
ša tudi, kdaj gre bus in koliko
stane. Pravi, bus je cenejši, to-
rej gremo na bus.

V par urah sva bila že na vož-
nji v busu. Rekel sem, da bomo
prej tam kakor Godinovi s svo-
jim avtomobilom, pa sem se zmō-
til, ker z busom je vožnja počas-
na in tudi ni tako udobna kakor
na vlak. Res je cenejši, ampak
človek se zmuči na tako daljavo.
Ob Sharonu do La Salla je pri-
bližno 600 milj. Edino, kar se
tlač vožnje z busom, je to, ker
več vidiš kakor iz vlaka, ker vlak
vozi večinoma po zapuščenih kra-
jih, bus pa vozi čez mesta. In
tudi vozniki kaj povedo, ako je
kaj zanimivega. Menda imajo
naročeno od kompanije.

Ko smo se vozili po Chicagu—
ne vem po kateri cesti—pravi,
tukaj so najboljše črne na
svetu. In menda bo res. Na obeh
straneh se vidijo velika poslopja
kakor kakšnih milijonarjev, v
dvorani društva JSKJ in Podboj
(Daje na 3. strani.)

Malo tega in onega

Ivan Molek

Dopolnilo k bibliografiji ameriško-slovenske
tiska

V rokah imam knjigo iz starega kraja, v
teri je seznam slovenskih časnikov in revij
leta 1797, ko so izšli Vodnikove *Ljubljane*
Novice, prvi slovenski list, pa do leta 1918
namreč do časa časnikarske razstave v Lj-
ljani, ki se je vršila zadnji mesec v počast
letnice slovenskega časnikarstva.

V knjigi so navedeni listi po vrsti, kak-
so izšli, in še posebej po abecednem redu,
stari domovini in Ameriki. Navedenih
1076 časnikov in revij, tiskanih, pisanih
litografiranih — vsekakor lepo število v do-
140 let za tako majhen in prilicno še zasp-
narod kot je naš.

Ali pa so našti vsi listi, ki so kdaj izšli
nami? Za stari kraj in sploh Evropo ne ve-
za Ameriko pa vem, da niso. Če se je bibli-
ograf toliko potrudil za liste v stari domovi-
kakor se je za liste v Ameriki, tedaj je nje-
sestnam pomanjkljiv na obeh koncih.

Slovenskih listov v Ameriki pogrešam v
znamu najmanj sedem, če pa hočemo upo-
vati tudi one publikacije, ki so izšle v eni
več številkah ob gotovih prilikah, tedaj
manjka veliko več.

Pokojni Glasnik v Calumetu, Mich., se
prvo leto imenoval Glasnik od Gorenjega Je-
ra, kar ni omenjeno v bibliografiji. Manjka
pa tile: *Krčkov Naš Gospodar*, ki je izhajal
Chicagu dve leti (1912-13); mesečna rev-
Slovenska družina v Calumetu, pet ali šest
vilk v letu 1918; tednik *Narod* v Pittsbu-
Pa., ki je izhajal nekako šest mesecev
1921; v Pueblu, Colo., je izšlo — ne vem,
terega leta — nekaj števil *Pueblskih novic*.
KSKJ je okrog leta 1920 izdajala nekaj
mesečnik *Angelček* za člane svojega mlad-
skega oddelka; v Calumetu je izšlo tudi *Br-
stvo*, ena sama številka, samostojno gla-
SHZ.

Ce spada v bibliografijo *Cleveland Jour-
list* v angleščini za slovensko mladino, te-
spada tudi čikaški *The Pioneer Bulletin*,
sečno glasilo društva Pioneer št. 559 SNPJ,
izhaja redno do malega že deset let.

To so redni listi. Kaj pa izredne publi-
ke? Kam te spadajo? Ob času velike rudar-
stavke v Calumetu, Mich., je Calumet & He-
Co. publicirala več števil slovenskega š-
skega lista *Revnice*, ki ga je urejeval žup-
Luka Klopčič. Za časa volilne kampanje
Clevelandu pred nekaj leti je enkrat ali d-
krat izšla publikacija *Pamet*. Podobnih iz-
nih publikacij, ki so se pokazale in izginile
kor meteoriti, je bilo vse polno med
Kam spadajo?

V bibliografiji je omenjen tudi newyor-
hrvaško-slovenski mesečnik *Koto*. Zakaj ni
kaški *Jugoslovanski Glasnik*, ki redno prin-
slovenske stopce?

Manjka tudi arbohrvaško-slovenski *Naš*
ki so ga izdajali in pisali bivši hrvaški in
venski vojni ujetniki v vzhodni Sibiriji km-
po ruski revoluciji. To vem, ker sam hran-
dve številki te redke tiskovine.

Končno spadajo nekam glasila ali poroč-
slovenskih župnij v Ameriki. Nekatera
glasil so v prošlosti — na pr. *Glasilo žup-
sv. Stefana* v Chicagu — prinašala tudi nov-
in polemične spise, in ker so izhajala redno,
bila nekakšni časniki.

Daleč smo še od popolnega seznama
publikacij v Ameriki!

Rak ni posledica kajenja

V medicinski literaturi se je večkrat poja-
la trditev, da pospešuje hudo kajenje nastan-
raka. Ta trditev je med kadilci zbudila seve-
zelo veliko pozornost.

Kakor pa kažejo najnovejša raziskava spe-
alistov za rakasta obolenja, ni med kajno in
kom nobene zveze ali pa je le majhna. Pro-
Roffo, vodja vaeučilskega zavoda za razisk-
vanje raka v Buenos Airesu, poroča, da je
šel med 5000 pacienti z rakom v ustih in gr-
le 24 hudih kadilcev, torej je mogel tobač
kasto obolenje povzročiti le v manj nego 1 o-
stotku vseh primerov. Po njegovem mnen-
pa niti v teh primerih ni nastal rak zavol-
draženja sluznic po dimu, temveč zavoljo
jenja slabih tobačnih izdelkov, ki ostavljajo
množico sežganih produktov.

To naziranje se krije tudi z opazovanji zn-
nega raziskovalca raka prof. dr. Bosta iz Mue-
chena, po katerem katranasti produkti iz di-
v zelo redkih primerih lahko povzročajo rak-
sta obolenja sluznic. Rak sam na sebi pa
specifična posledica kajenja.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 11. oktobra 1917.)

Domače vesti. Eksekutiva Slovenskega
publičanskega združenja je oklicala veliko ka-
panjo po vseh naših naselbinah v Ameriki.

Delavske vesti. Vladni delavski odbor se
zavzel, da poravnava vse stavke po Zdrute-
državah.

Svetovna vojna. Zavezniške čete prodra-
dalje v Belgiji in dolejo so okupirale dve mi-
nemskih postojank.

Ruska revolucija. Začasnii ruski parlam-
je dovolil Kerenskemu, da lahko organizira
licijsko vlado.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Ljubljane)

Marina nesreča v Konjicah
Sredi Slovenskih Konjic se je 22. septembra huda nesreča zgodila, ki je zahtevala življenje enega Dalmatince, ki se je v Konjicah učil krojaštva. Pri nesreči je bil ujet 16 letni mladenec Grgurovič iz Splita. Učitelj dan dopolne se je peljal na kolesu proti kolodvoru, na kolodvoru pa je zapeljal naravnost pod kolesa tovornega vozila. Voz je bil sicer prazen, a učitelj je bil za preveliko hitro, saj je bil za mlademu mladenecu ravno čez glavo in mu je udarilo. Takoj so ga naložili na voz, da ga prepeljejo v bolnico, toda že med prevozom je umrl.

Umetniški spomeniki
Vanta je ravno nedeljo poprej, ko je mati, kmetica iz Splita, prišla v Ljubljano. Zadevno ni mislila, da vidi svoje spomenike. Takoj po poročilu je bila ustrašena, da je v spomeniku kralja Aleksandra, ki je v mnogih mestih ustanovil odbor za spomenike kralju, ta spomenik tudi v Ljubljani. Zadevno je vsega odbora je bila leta 1935, torej pol leta po kraljevi smrti, potem pa je bilo nekaj sej umetniškega odbora in razsodišča. Prva nagrada je bila odobrena za bil pred nekaj dnevi, torej po nekaj letih in pol. In razgovor je razburja umetniške kro-

gre za to: leta 1935 je bilo splošno tekmovanje načrtov za postavitev spomenika. Kiparji naj z arhitekti izdelajo spomenik ali načrt spomenika s splošno pokojnega kralja. Poglavna sta bila: spomenik naj bo projekcija na katerega od že obstoječih prostorov (trgov); spomenik naj ne presega enega milijona. Kiparji so z arhitekti izdelali več načrtov in lani, leta v zimi 1936-37) je žirija pregledala načrte in razdelila nagrade posameznim osnutkom. Prve nagrade ni menda dala nihče, drugače pa je bilo razpisnih več osnutkov. Po tem je vse utihnilo.

Sredi septembra — pred nekaj dnevi torej — je bila skli-pana spet seja vsega odbora, in na tej seji je ožji odbor kar odločil nov načrt spomenika. Ljubljanski profesor arhitekture Plečnik je namreč izven kon-ferenc predložil odboru svoj na-črt Aleksandrovega spomenika, ki naj bi bil v obliki propileje postavljen v južnem delu Kon-junjskega trga (na vrtu Kazine). Med stebri naj bi stal na podstavku bronast spomenik kralja na konju z mečem v desnici. Ta spomenik naj bi izdelal kipar Pengov, ki naj bi bil na spomeniku na ne-ki lok pa naj bi naslikal dru-gi kipar Pengov. Modelček je bil odboru predložen. Vse sku-paj je stalo skoraj dva milijona. Ožji odbor je to Plečnikovo po-vedilo sprejel in jo na tej ne-odločni seji predložil vsemu ob-odboru v odobritev. In če se ne bi odločil v odboru, ki je dejal, da ne gre sklopiti tako naglo o spomeniku, ki je bila pripravljena na tihem in nenadoma pred-ložena glavnemu odboru, ki o spomeniku ni bilo sporočeno, da se spomenik je kar definitivno. Predlog, naj se odločanje pre-neslo na drugo sejo, je bil sprejet. Plečnikov načrt in osnutek opi-sova in reproduciran v listih.

Tedaj pa je zavrelo med ki-parji in arhitekti. To pač pred-vidno zaradi načina tega postop-ka. Če obvelja Plečnikov načrt, je bila torej žirija in raz-sodišče, nagrade so bile pro-čeni denar. Profesor Plečnik pri nas nekakšen poseben avtor, načrte pa sestavlja po-tem grem v urad Smoky Mountain Tours Co., ki mi ima v smislu "pogodbe" razkazati razne zanimivosti ondotnega kraja, predvsem Kadeče gorovje, ki predstavlja južni konec Apa-lachijskega gorovja, katero se vleče od Kanade do osrednjega ju-ženjskega in klanovskega ju-ga, katerega je industrializem pričel osvajat šele v zadnjih par

nosti kronistov in ker je stvar zbudila med umetniki veliko nezadovoljstvo, saj so taki spome-niki edine in redke prilike, ko lahko kiparji kaj zaslužijo in tudi pokalejo svoje sposobno-sti.

Ljubljana in Ljubljani
regulirana
Za spomlad bi morala biti re-gulacijska dela v Ljubljani po-polnoma končana, zaradi dežev-ne pomladi pa je gradbeno mi-nistrstvo podaljšalo podjetju rok do 15. septembra.

Ta rok je minil — regulacija je končana: od Spice pri Kar-lovskem mostu do pristisne de-lavnice je Ljubljana ureguli-rana, dno betonirano, bregovi postavljeni. Skozl Ljubljano teče Ljubljanica.

Delo je trajalo lepo vrsto let. Saj ta struga ni dolga, toda po-glabljali in obzidavali smo jo tako dolgo, da bi lahko izkopali kanal do morja. Vsek te po-časnosti je v tem, da ni bilo mo-góče dobiti dovolj denarja od države in da je kapalo po majh-nih zneskih, čeprav milijonah. Če bi bilo to v Beogradu, bi bilo v enem letu dograjeno, ker bi se tam kaj takoj našlo dovolj denarja, da bi šlo delo naglo od-rok. Toda Ljubljana je Ljub-ljana.

Končano je nazadnje vendarle in Ljubljana teče po strugi, koder je že dolgo let tekla le ob-hudih nalivih in povodnjah, ko Gruberjev kanal ni zadoščal za odtok. Spet ima Ljubljansko mesto po sredi reko, kar je zdravje in dober zrak za me-ščane.

Manjšina je uverjena, da se bodo industrijske uniije razvija-le poleg strokovnih tudi v okviru Ameriške delavske federacije, čeprav bodo uniije CIO izključe-ne. Tega razvoja ni mogoče usta-viti z edikti. Nekateri vidijo možnost sprave v akciji, da po-stane CIO industrijski depart-ment ADF.

Unija cestnih železničarjev je priporočila izdajanje čarterjev industrijskim uniijah, "kadar se pokaže taka potreba." Ona sama bi rada imela tak čarter, naspro-tujejo pa ji pleksarji, elektriki, čarji, kleparji in strojniki. Ta-petariji se tudi ogrevajo za in-dustrijski unionizem. Njihova uniija hoče imeti jurisdikcijo nad vsemi delavci, ki so upošeni v tovarnah pohištva, posteljne in druge opreme. Resolucija, ki jo je uniija predložila, naglaša, da se delavci radi odzovejo, ka-dar so informirani, da bodo or-ganizirani kot grupa. Delavci ne marajo biti razcepjeni po stro-kih, kar podžiga juridijske spore.

Na Biltmoreovem posestvu
Ob dveh popoldne pride sofer omenjene turistične družbe do "mojega" hotela, kjer nas štirj po številu naloži v Cadillac in odpelje na ogled okolice. Pravi, da si bomo najprvo ogledali Biltmore Estate, kar je bilo zame le ime brez vsake zanimivosti. To-da kmalu sem se pričel zanima-ti za to vlepovestvo in graščič-vo Vanderbiltove družine, ker je eno od najkrajnejših v deželi.

Ze ko smo prišli čez most nad železnico, sem opazil na postaji ime: Biltmore, N. C. Mislim sem, da smo šele vedno v Asheville. Nasproti postaje ustavi sofer pred hišo, na kateri je bilo ime Biltmore Estate. Sofer gre no-tri in se kmalu vrne z nekimi listki kuponake vrste in izroči vsakemu po enega. Moj je bil drugačne barve (bil je že plačan in vključen v soferju račun), ostali trije pa so soferju oddali po \$1.95. To je bila vstopnina za ogledni privilegij. Bil sem mnenja, da je to precej drag privilegij, nekaj ur pozneje sem si pa mislil, da je to majhna vstopnina za stvari, katere člo-vek vidi na tem multimilijonar-skem posestvu.

Sofer, zelo uljuden dečko, nam prične pripovedovati: Naselbino Biltmore s postajo vred je zgra-dil George W. Vanderbilt za svo-je delavce in služinčad, katerih dela na posestvu še sedaj nad 750. Naselbino lepih stanovanj je pozneje prodal mestu. Med-tem pridemo do velikega, oboka-nega vhoda, pred katerim sedi uniformiran stražnik. Od naših listkov odtrga po en kupon in nam ostale vrne.

(Dolje prihajajo...)

Mirovni načrti pred konvencijo ADF

Razmaha industrijskih uniij ni mogoče ustaviti
Denver, Colo. — (FP) — Na konvenciji Ameriške delavske federacije se opaša odpor manj-sine proti onim, ki podžigajo brezobzirno vojno proti Lewiso-vi organizaciji CIO. Delegatje državne delavske federacije iz Indiane bi radi, da bi governer države, M. C. Townsend, pre-vzel vlogo posredovalca med o-bema taboroma. Kanadski kon-gres delavskih strokovnih uniij je tudi pripravljen sodelovati pri pogajanjih, da se konflikt kon-ča, tiskarska uniija, katere pred-sednik Howard je tajnik CIO, pa je za amandiranje ustave ADF. Amandirana naj bi bila tako, da bi le konvencija odločevala glede izključitve narodnih in medna-rodnih uniij.

Noben izmed teh mirovnih načrtov, ki jih priporočajo manj-sine grupe, ne bo prodri na konvenciji. Veliki volilni bloki so pod kontrolo članov eksekutivnega sveta ADF, ki zahteva-jo popoln prelom a CIO. Ampak prizadevanja za mir ne bodo po-kopana kljub sovražnemu stali-šču, ki ga je zavzela eksekutiva ADF napram Odboru za indus-trijsko organizacijo. Prav ta pri-zadevanja bodo morda vplivala, da bo eksekutiva pustila vrata nekoliko odprta za sporazum a CIO.

Manjšina je uverjena, da se bodo industrijske uniije razvija-le poleg strokovnih tudi v okviru Ameriške delavske federacije, čeprav bodo uniije CIO izključe-ne. Tega razvoja ni mogoče usta-viti z edikti. Nekateri vidijo možnost sprave v akciji, da po-stane CIO industrijski depart-ment ADF.

Unija cestnih železničarjev je priporočila izdajanje čarterjev industrijskim uniijah, "kadar se pokaže taka potreba." Ona sama bi rada imela tak čarter, naspro-tujejo pa ji pleksarji, elektriki, čarji, kleparji in strojniki. Ta-petariji se tudi ogrevajo za in-dustrijski unionizem. Njihova uniija hoče imeti jurisdikcijo nad vsemi delavci, ki so upošeni v tovarnah pohištva, posteljne in druge opreme. Resolucija, ki jo je uniija predložila, naglaša, da se delavci radi odzovejo, ka-dar so informirani, da bodo or-ganizirani kot grupa. Delavci ne marajo biti razcepjeni po stro-kih, kar podžiga juridijske spore.

Lash hvali junaštvo španskih lojalistov
Odlikuje se posebno mladina

New York. — (FP) — "Naj-večji vtis, ki ga obiskovalec od-nese iz Španije, je velika enot-nost in junaštvo španskega ljud-stva, ki stoji za vlado. Posebno pa se odlikuje mladina, združe-na v Socialistični mladinski zve-zi in v vseuključivl Španski mladinski fronti, ki se bori na načln, da nas lahko le rdečica oblije, ker ne pomagamo v tem boju še bolj."

Te besede je izgovoril Josep P. Lash, tajnik Ameriške stu-dentovske uniije, ki se je vrnil iz večmesečnega bivanja v Španiji, da ponese besedo o španski civilni vojni na kampuse ameriških univerz in kolegijev.

Lash je bil pridržen tretjemu severoamerikemu bataljonu v Španiji, pri kateremu se je več-bal en mesec, nakar je odšel na svetovni mladinski kongres v Pariz. Ko se je vrnil v Španijo, mu je bila v Madridu odkazana pisateljstva in organizatorična služba, katero je vršil dva mese-ca pred povratkom v Ameriko.

"Ker sem bil odpoklican od direktnega službovanja v med-narodni brigadi, lahko rečem, da si ne more nihče, ki se ni bil v Španiji, predstavljati junaštva treh bataljonov Lincolnove bri-gade," je rekel Lash. (To briga-do tvori okrog 3000 Američanov in Kanadčanov.)

"Ti ljudje so bili več tisoč milj,

da so prišli v situacijo, ki pome-ni zanje največje osebno žrtvo-vanje. Nič privlačnega niso na-šli v vojni, v slabi hrani, v zelo razširjeni grizli, v vseh vrst te-žavah, toda njih odločnost in po-gum raste z vsakim dnevom in so priznani kot ena najbolj efek-tivnih enot, ki se borijo na stra-ni vlade. Dolžni smo jim, da ni-kdar ne pozabimo njih poštvo-valnosti in da podvojimo zbira-nje naše pomoči."

Bombardiranje Madrida je Lash primerjal treskajoči nevihti, kateri so se ljudje še docela privadili. Ko začnejo padati grana-te in šrapneli v Madrid, hitro izpraznijo ceste in se zopet prav tako hitro pojavijo na njih, ko bombardiranje preneha. Videl pa je slučaj, ko se neki Madrid-čan ni zmenil za granate in je me-ni ni bilo tebi nič korakal za svo-ji mosličkom, dokler se slednji ni splašil. Gospodar jo je uresal za svojim osličkom in se ni nič zmenil za klice, naj se skrije.

"Ljudstvo v Madridu trdno vztraja kljub bombardiranj, kar je najboljši dokaz, zakaj Franco ne bo mogel nikdar oku-pirati vse Španije," je rekel Lash. On bo šel na govorniško turo po raznih kampusih pod av-spicio Ameriške študentske uniije.

Mussolini izziva Anglijo in Francijo

(Nadaljevanje s 1. strani.)

London, 9. okt. — Angleška admiraliteta je potrdila poročila, da je španska uporniška la-dja zasledila dva angleška parni-ka. To sta Yorkbrook in Dover. Oba sta bila zasledena v blišini severnega obzračja Španije in od-vedena v fašistično luko. Admi-raliteta ni pojasnila, kakšno ak-cijo namerava podvzeti proti španskim fašistom. Parnika sta bila na poti proti Gijonu, pri-staniškemu mestu v severni Špa-niji, ki je pod kontrolo ljudske vlade, kjer sta imela vzeti na svoj krov begunce.

Madrid, 9. okt. — Fašistične topniške baterije so obnovile bombardiranje Madrida. Fran-covi letalci so tudi dvakrat na-padli Madrid z bombami, ki so ubile več ljudi in uničile mnogo poslopj v glavnem delu mesta. Od 7. novembra preteklega leta doslej so fašistične krogie in bombe ubile 2500 ljudi in ranile 4800 drugih v Madridu, se glas poročilo ljudske vlade. Skoro e-na četrtina mesta je v razvali-nah.

Štetje brezposelnih se prične 16. novembra

Washington. — Štetje brezpo-selnih se bo pričelo 16. novem-bra, ko bodo ta in prihodnji dan po pošti dostavljene tiskovine ali glasovnice okrog 31 milijonom družinam po vsej deželi. Brez-poselnih naj bi jih izpolnilo do 20. novembra in oddali na pošto. V "tipičnih" mestih se bo potem vršilo štetje od hiše do hiše, da se dožene točnost ali pomanjkji-vost prostovoljne registracije brezposelnih. Pri planiranju šte-tja je na konferenci zastopal CIO John L. Lewis, ADF Boris Shokin, železničarje pa A. F. Whitney. Zastopani so bili tudi bižniški interesi in farmarji. Od-govore brezposelnih bo tabuliral cenzusni biroj.

"Čiščenje" v Rusiji; 17 oseb ustrljenih

Moskva, 9. okt. — Vesti iz raz-nih krajev Rusije se glasijo, da je bilo nadaljnjih 14 oseb ustre-ljenih. Spoznane so bile za krive uničevanja žita na kolektivnih kmetijah. Dve osebi sta bili u-streljeni v Sibiriji, dvanalet pa v kavkaških distriktih. Več ko dvesto uradnikov kolektivnih kmetij je moralo v zadnjih me-secih z življenjem plačati kazni, ker so uničevali žito in druge prideleke.

Delavska postava v Arizoni le na papirju

Phoenix, Ariz. — Podjetniki v tej državi na splošno ignorirajo zakon minimalne plače za delav-ce in mladoletne, katerega je sprejela legislatura, toda ni po-skrbela za njegovo izvajanje.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

več kraji se pa tudi vidi vse sor-te ljudi, ki se nič ne ločijo od pra-vih cigánov, in tudi nihče se ne spomni nanje. Videla sva, ko sva čakala na bus na postaji v Chi-cagu, kjer imajo velike škrinje na hodniku za smeti, pa pride en starček, odpre pokrov in išče ne-kaj. Prinese nekaj ven — odgr-iženo jabolko in par kosčkov u-mazanega kruha, nakar je hitro odšel. Ko gledamo za njim, ga vidimo na drugi strani, kako s slastjo je začel jesti. Smilil se mi je. Ako ne bi bil tako hitro odšel, bi mu bil rekel, naj vrže proč in bi mu bil kupil kosilo. Tako vidim, da je v velikih me-stih še večja revščina kakor po manjših mestih.

Vožnja od Chicaga do La Sa-lle se mi je videla še najlepša. Čist zrak, lepa cesta in lep raz-gled. Vožili smo se večinoma ob reki Illinois. Ko pridemo v La Salle, kam zdaj? Vprašam dva mlada fanta, če vesta, kje je Slovenski dom. Ja, pravi eden, takoj tukaj, par blokov nazaj. Ko pridemo v Dom, takoj do-bimo Joe Frkola, ki me je ta-koj spoznal, akoravno se še ni-amo videli okrog 20 let. Tam smo se spoznali še z več drugimi rojaki. Vprašal sem, kje bi se mogla nastaniti. Z menoj bosta šla, pravi Joe Frkol, imam do-sti prostora za obo. In tako se odpravimo na njegov dom.

Njegova žena, ki je nismo prej poznali, je naju sprejela kot naj-boljšo znance. Je jako vesele na-rave. Namo je hitro napravila okusno večerjo. Vprašal sem, ko-liko je naših domačinov tam. Začne jih po imenu naštevati, tako pride tudi na ime Franko-vič. Čakaj, pravim, to bo pa moj bratranec, tega moramo tudi obli-skati. Jutri, pravi Joe, sem ravn-o svoj Ford prebarval in do ju-tri bo suh.

Drugi dan, ko se pripeljem k Frankovichu, je stal pred hišo. In še predno si atisnemo roke, mi zakliče, hallo, Joe! Ne verja-mem, mu pravim, da bi me ti tako hitro spoznal; to ti je moral še nekdo povedati. Seveda, pra-vi, kako bi te drugače mogel spoznati, ko se pa že niava vide-la kakih 28 let. Pojdimo v hišo, kaj bomo sunaj stali, pravi.

Tudi žena je bila vesela naše-ga eвидenja, samo žal, da ni bila še zdrava. Nekaj dni pred nami je prišla iz bolnišnice. (Upam, da je sedaj že zdrava.) Je pa on imel toliko več posla z nami. Za-nimivo je tudi to, da sta se moja in njegova žena, takrat še dekle, skupaj na enem parniku vozile v to deželo.

To je bilo ugotovljeno, ko smo se razgovarjali, kdaj je katera v Ameriko prišla. Njegova pra-vi, jaz sem leta 1913, aprila me-seca. Moja: Jaz sem ravno tako; na kateri liniji? Na francoski, parnik se je imenoval Florida. Moja žena pravi: Potem smo se skupaj vozile. Pa še eden je tu-kaj, ki se je z nami vozil, pravi moja žena, to je L. Godina, ki je tudi na obisku v La Sallu. Bra-trančeva žena vpraša, kateri je, ali je mogoče tisti, ki je pel? Kje pa je? Pri Piletiču, ji re-čem. Čakaj, ga bomo kmalu sem dobili. In tako so se trije znašli skupaj po 24 letih. Seveda so si imeli dosti povedati.

Obiskali smo še mnogo dru-gih rojakov. Povsod smo bili pri-jazno sprejeti, tako da se člo-vek počuti bolj domačega kakor pa pred 10 leti, ko sem bil na obis-ku v stari domovini. Hvala vam vsem in za vse. Nekateri so obljubili, da pridejo nas obiskat. Ako pridete, vas bomo z vse-ljemo sprejeli in smo vam na u-slugo.

La Salle je snažno mesto. Slo-venci imajo večinoma vsi svoje lepe domove. Imajo velik SND, menda je največji razen cleve-landskega na St. Clairju. Imajo tudi cerkev, tako da so z vsem dobro preskrbljeni.

Nazaj gredo sva se vstavila za nekaj ur tudi v Chicagu, da si ogledava naš glavni urad SNPJ, ki je res veliko in lepo poslopje, in uradniki so jako uljudni. Nekaj sem jih že prej-poznal, druge sem pa zdaj vi-del. Eden, še mlad človek, lepo slovensko govori. Vprašal sem ga, kako se piše. Pravi, Sodnik. On je nama vse razkazal in v ti-

Glasovi iz naselbin

skarni raztolmačil, kaj je to in kaj ono, tako da bi bil še jaz kma-lu vse znal, kot oni Hrvat v sta-rem kraju, ki je opazoval kolar-ja eno uro, pa mu potem pravi: Znaš, Joško, da bi se jaz mesec dana učil, ja bi znal kola napra-viti kako ti i još bolje.

Obiskala sva tudi SDC. Tudi tam so nama vse razkazali. Imajo lepo poslopje. Frank Zajc, u-rednik Proletarca in predsednik nadzornega odbora SNPJ, je tu-di naju spremlil na postajo. Žal, da si niava odločila več časa, da bi bili nama razkazal več čikaške velike vase, zakar se mu lepo za-hvalimo.

To bi bil še prej moral napisa-ti, ampak večinih ni časa in člo-vek odlaša. Se enkrat: Hvala vsem in pozdravljeni!

J. J. Cvelbar, 262.

O delu in obisku

Frontenac, Kans. — Tukaj-anje delavske razmere so od-muh. Premogovniki obratujejo le po dva do tri dni v tednu, pa-ne lopate (steam shovel) pa ne-koliko boljše delajo, toda pri-teh ne potrebujejo mnogo de-lavcev. Stroji opravijo vse, kar bi lahko delavci opravili in pri-tem nekaj zaalulili. Tako je glede dela v rovih, in tako je z menoj. Pri vratih imam napis "Pencil Shoe Shop," dela pa malo, akoro nič.

Dne 20. avgusta sva se z ženo odpravila na obisk k najinima dvema hčerama v Detroit, Mich., to je k Ani Pražnik in Uršuli Pisanar, ki je v West Allisu, Mich., na farmi. Ane že niava videla 9 let, Uršule pa 15 let. To je bilo veselje ob eвидenju. Hvala Ani, omošena Orban, za lakazano naklonjenost in po-strežbo. Joe Orban naju je pe-ljal v 35 milj oddaljeni West Allisu južnozpadno. Obiskal sem tudi mojega starega prijatelja Franka Sternišo in družino. Hvala jim za postrežbo in vož-njo. Obiskali smo Johna Ber-ligaa in družino, dalje Benedik-ta, Gruma in Černeta v njihovi gostilni Beer Garden. Iakrena hvala za prijaznost. Černe je po-klical telefonično, če je Benedikt doma, pa je rekla žena, da ga ni; njega ne bo niti smrt dobila doma, sem dejal jaz.

Mike in Uršula Pencil, 27.

Prvi sneg

Kemmerer, Wyo. — Pred par tedni sem poročal, da smo imeli lepo vreme in podnevi toplo. Da-nes (5. okt.) nas je pa že obiskal prvi sneg. Torej prihaja zima, če jo hočemo ali ne. Spet se bo-mo morali tiščati pri zakurjeni peči dolge zimske mesece.

Anton Tratnik.

Konflikt v avtomobilski uniiji se nadaljuje

(Nadaljevanje s 1. strani.)

rekli, da Martina ni v uradu, to-da v zadnjem slučaju se je ne-nadoma pojavil pred delegacijo z — revolverjem v roki!

On mora imeti halucinacije ali bloadne o "persekuciji" tudi na-pram visokim emisarjem CIO, katerih se izogiba, vsaj pa ga ne morejo odvrniti od njegovih bizarnih akcij. Zaupa le intim-nim funkcionarjem, toda tudi oni nimajo zadnje čase preveč vpliva pri njem.

Vse to opazuje hierarhija ADF, ki je zadnje čase poslala še več organizatorjev v Detroit, kjer je ustanovila tudi urad, ka-ko v Flintu, Toledu in South Bendu. Ti organizatorji čakajo na priliko, ko pred tovarnami zopet nastanejo piketne linije. Te dogodke sigurno opazujejo tudi avtni baroni.

Delavski odbor založen z apeli

Washington. — Zvezni delav-ski odbor je v 23 mesecih svo-jeje funkcioniranja prejel 7601 apelo in pritožb, ki so se na-nasale na več ko 2.200.000 delav-cev. Od tega števila je bilo do 1. septembra rešenih 4566 za-ved, 3055 zadev pa še čaka re-šitve. Od rešenih zadev je bilo nad polovico izravnanih a posre-dovanjem. Samo v mesecu avgu-stu t. l. je odbor prejel 1122 pri-tožb.

F. M. DOSTOJEVSKI:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s opicami—Pisatelj Vladimir Ljost

Zastran služabnikov pa dodam tole: preje, ko sem bil še mladenič, sem se velikokrat jezil na posle: "Kuharica je dala jed prevročo na mizo, strežaj ni očistil obleke." A takrat me je mahoma razsvetlila misel mojega dragega brata, ki sem jo dočel ališal iz njegovih ust: "Ves, kolikor me je, nisem vreden tega, da bi mi drugi služil, jaz pa bi z njim grdo ravnal zaradi njegovega siromaštva in njegove omejenosti!" In tedaj sem se začudil, da se tolikanj preproste misli, jasne kakor beli dan, tako pozno porajajo v našem umu. Brez služabnikov v svetu ni moči živeti, toda ravnati moraš z njimi tako, da bo tvoj sluga pri tebi svobodnejši z duhom, nego če vobče ne bi bil sluga. In zakaj ne bi mogel biti jaz sluga svojega sluga, tako, da bo celo on to videl, in pa brez vsakršne ošabnosti in vsakršne nezaupnosti z njegove strani? Zakaj mi ne bi mogel biti moj sluga kakor sorodnik, tako, da se razveselim tega? Celo dandanašnji je to tako lahko mogoče, in mimo tega bo to temelj bodočemu veličastnemu zedinjenju ljudi, ko si človek ne bo lakal služabnikov in mu ne bo več od tega, da bi si delal iz sebi podobnih sluga, kakor zdaj, ampak bo, narobe, iz vse duše zaželel, da bi sam postal služabnik vsem, kakor nas uči evangelij. In mar je to prazen sen, da naj človek naposled najde svojo radost samo v dejanjih prosvetljenja in milosrčja, ne pa v okrutnih radostih kakor dandanašnji — v požrešnosti, nečistosti, napuhu, bahaštvu in nevoščljivem povzdigovanju drugega nad drugega? Trdno verujem, da ni tako in da je čas blizu. Ljudje se smejejo in vprašujejo, kdaj vendar pride čas in ali je kazno, da bi vobče nastopil? Jaz pa mislim, da bomo s Kristovo pomočjo odločili to veliko stvar. In koliko idej je že bilo na zemlji v zgodovini človeštva, ki so se zdale še pred desetimi leti nemogoče in so se mahoma pojavile, ko je prišel njihov skrivnostni rok, ter se razširile po vsem svetu? Tako bo tudi pri nas in naše ljudstvo bo zasijalo pred svetom in vsi ljudje poreko: "Kamen, ki so ga zidarji zavrgli, je postal vogelni kamen." Posmehljivce same bi pa vprašal: "Ako so naše sanje prazne, kdaj boste po tem zakonu vi postavili svojo zgradbo in si pravično uredili življenje brez Krista, samo s pomočjo svojega razuma?" Temu, kar sami trdijo, da ni res tako in da korakajo baš k zedinjenju, pa morejo resnično verjeti samo najprostodušnejši izmed njih, tako da bi se človek kar čutil takemu prostodušju. In res imajo oni več sanjarske domišljije kakor mi. Oni mislijo pravično urediti življenje, toda ker so zavrgli Krista, bo konec ta, da bodo preplavili svet s krvjo, zakaj kri kliče kri in tisti, ki izdere meč, pogine od meča. In če bi ne bilo obeta Kristovega, bi iztrebili drug drugega vse do poslednjih dveh ljudi na zemlji. In tudi ta poslednja dva bi v svoji ošabnosti ne znala udržiati drug drugega, tako da bi zadnji pokončil predzadnjega in nato še samega sebe. In tako bi se res zgodilo, če ne bi bilo obljube Kristove, da bo zaradi krotkih in ponižnih to zlo zaustavljeno.

Tistikrat po svojem dvoboju, ko sem še nošil oficirsko uniformo, sem jel v družbi govoriti o služabnikih in spominjam se, kako so se mi vsi čudili: "Mar naj posadimo slugo na dan, vsem u vprašali, in naj mu postrežemo s čajem?" A tedaj sem jim odgovoril: "Zakaj pa ne, čeprav samo kdaj pa kdaj." Takrat so se vsi zasmejali. Njih vprašanje je bilo lahko-miselno in moj odgovor nejasen; mislim pa, da je bilo v njem vendarle nekaj resnice.

O molitvi, ljubezni in dotiku z drugimi svetovi

Mladenič, ne pozabljaj molitve. V tvoji molitvi, če je iskrena, se bo vsakokrat zasvetilo novo čustvo in v njem tudi nova misel, ki je preje nisi poznal in ki ti bo dala novega poguma; in razumel boš, da je molitev vzgoja. Z pomem si tudi tole: sleherni dan, kadarkoli moreš, ponavljaj sam pri sebi: "O Gospod, usmili se vseh, ki so danes stopili predte." Zakaj vsako uro in vsak trenutek se jih na tisoče poslovijo od svojega življenja na tej zemlji in

njih duše stopajo pred Gospoda — in koliko jih je med njimi, ki so se ločili od zemlje osamljeni, da nihče ni vedel, v togi in tegobi, ker ne bo nihče žaloval za njimi in morda vobče nihče ne ve, ali so živeli ali ne. In glej, nemara se dvigne z drugega konca zemlje tvoja molitev za pokoj njegove duše, čeprav ga nisi niti poznal, kakor tudi on ne tebe. Kako milo bo njegovi duši, ki bo v strahu stala pred Gospodom, če bo tisti mah zažutla, da moli nekdo tudi zanj in da je ostalo na zemlji človeško bitje, ki ljubi tudi njega. Pa tudi Bog se bo bolj milostno ozrl na vaju oba; zakaj če se je že tebi tolikanj zasmilil, kako se ga bo usmilil šele On, ki je neskončno bolj usmiljen in ljubeč od tebe. In odpustil mu bo zaradi tebe.

Bratje, ne bojte se greha, ljudi, ljubite človeka tudi v njegovem grehu, zakaj to je že podoba ljubezni božje in vrhunec ljubezni na zemlji. Ljubite vse stvarstvo božje v celoti in vsako zrnce peska posebej. Vsač listič in vsak žarek božji ljubite! Ljubite živali, ljubite rastline, ljubite sleherni stvar. Ako boš ljubil sleherno stvar, se ti bo odkrila tudi skrivnost božja v stvarih. Dosegel jo boš nekega dne in jo boš jel od tistih dob neumorno spoznavati dan za dnem, čim delj, tem bolj. In naposled boš zljubil vse svet z vseobjemno, vesoljno ljubeznijo. Ljubite živali: Bog jim je dal kal misli in tiho radost. Ne motite jim je, ne mučite jih, ne jemljite jim radosti, ne upirajte se mišli božji. Človek, ne povzdiguje se nad živalmi: one so brez greha, ti pa v svojem veličanstvu samo gnojíš temljo s tem, da se pojavljaš na njej in puščaš za seboj svojo gnojno sled — joj, akoro sleherni izmed nas! — Ljubite posebno otročičke, zakaj tudi oni so brez greha, kakor angeli, in živijo zato, da bi nas ganili, v očistitve naših src in v nekakšen pouk za nas. Gorje tistemu, ki je razžalil otroka. Mene je oče Anfin učil ljubiti otročičke: ta ljubeznivi, molčečni človek jim je na najnižih potovanjih časih kupoval za podarjene petice medenjakov in ledenca ter jim ga delil; on ni mogel iti mimo njih, ne da bi mu bila duša vzdrhtela v prsih. Tak človek je bil.

Pred nekatero mislijo se v dvomih ustavi, zlasti pa ob pogledu na grehe ljudi, in se vprašajo: "Ali naj se lotim posla s silo ali s ponižno ljubeznijo? Odloči se vselej za ponižno ljubezen. Ako se odločiš tako enkrat za vselej, si boš lahko podvrget ves svet. Ljubeča ponižnost je silna moč, najljubša izmed vseh, ničesar ni, kar bi ji bilo podobno. Sleherni dan in uro, sleherno minuto hodi okoli samega sebe in se opazuje, da bo tvoj obraz blag in lep. Vidíš, šel si mimo majhnega otroka, jezen si šel mimo njega, z grdo besedo na jeziku in s togoto v duši; ti morda nisi niti opazil otroka, toda on te je videl in tvoj odurni, brezbožni obraz je morda ostal v njegovem srcu, ki se ne more braniti. Ti nisi vedel tega, a mogoče je, da si že s tem vrget vanj alabo seme, ki bo nemara vzraslo, in vse samo zato, ker se nisi udrl pred otrokom in nisi vzgajal v sebi pazljivo in delavne ljubezni. Bratje, ljubezen je učiteljica, toda treba jo je umeti pridobiti, zakaj njena pridobitev je težavna, kupiti jo je moč le za drago ceno, z dolgotrajnim delom in po dolgem času, zakaj ljubiti je treba ne samo slučajno in za trenutek, ampak za smernost. Slučajno lahko vzljubiš vaša, tudi hudobnež. Tisti mladenič, moj brat, je prosil ptičke odpustitve: naj se zdi to še tako nezmislno, pravično je vendarle, zakaj je kakor ocean, vse teče in se dotika med seboj; če dirneš v vesoljstvo na enem koncu, se bo odzvalo na drugem koncu sveta. Naj bo brezumno prosi ptičke odpustitve — a vendar bi bilo tudi ptičkam lažje in otroku in sleherni živalci okoli tebe, če bi bil ti sam boljši in čistjši, nego si zdaj, pa bodi le za kapljico. Vse je kakor ocean, tako vam pravim. Tedaj bi jel tudi k ptičkam moliti, kakor v zanosu, v muki vesoljne ljubezni — moliti, da bi ti tudi one odpustile tvoj greh. Spoštuj in ceni ta zanos, pa naj se vidi ljudem še tako nezmislno.

(Dalje prihajajo.)

četudi bi morda drugače ne bil razpoložen.

Ruska maselnica traja cel teden. V marcu mesecu je sneg mehkejši, ne škriplje več tako kakor v decembru in v januarju. Sonce še ni več samo mrzla žarnica, temveč je v nji nekoliko že zakurjeno, da se čuti tudi na licih, ko se jih žarki dotaknejo.

In tedaj mi je nekega dne Marija Mihajlovna rekla:

"Maselnica je, Ivan Francevič. Veste, kar ste obljubili?"

Ni čakala odgovora, temveč je s svojo rusko ščebetavostjo pristavila:

"Zapregli bomo trojko. Vi, moj brat Kolja in jaz, brat Feodor pa bo kočijaš. On se na to najbolje razume."

"Kje pa se bomo vozili?"

"Kaj še niste videli naše naselbine? Trojke, dvovprežne in enovprežne sani? Kako dirjajo na maselnico vsak dan po cesti in je vse veselo in zabavno? ... Kako dolgo pa ste že v Rusiji?"

"Tri leta."

"O, Ivan Francevič," se je začudila in odprla na široko oči. "In naše maselnice še niste videli?"

"Nisem," sem zmaljal z ramami. "V taboriščih vojskih ujetnikov ni maselnice."

"Da, da," je naglo pritrdila in sočutje je bilo v tistem "da, da." "Revečki," je pristavila. "Zakaj vse to? Zakaj mučiti ljudi?"

Za trenutek nato je zopet začela:

"Veste, Ivan Francevič, ves teden se vozimo pri nas na saneh, dirkamo takorekoč. Ali višek veselja in zabave in dirkanja pa je na samo maselnico. No, po vašem ..."

Za sekundo je študirala in me gledala.

Pomagaj sem ji:

"Na sam pustni terek."

"Terek," je ponovila in nekoliko začudenja je bilo v tem njenem glasu. "Terek? Tudi pri vas je na maselnico, zadnji dan maselnice terek, kakor pri nas?"

"Tudi," sem rekel in na ustnice mi je silil smeh. "Pustni terek mu pravimo."

Zdaj se je Marija Mihajlovna zasmejala.

"Pustni," je ponovila. "Kaj je to pustni? Pustoj, kaj? Ali je v Evropi pri vas maselnica pustaja?"

"Zdaj, ko je vojna, najbrž prav pustaja," sem rekel tiho. "Po našem se namreč karneval, maslenici pravi Pust. V glasu je res kakor po vašem 'pustoj-pusti', pa ni pustoj-pusti. Zakaj se pravi tako, ne vem. V debelem in učenem 'Leksikonu', ki vse nevednim lepo razlaga, je zapisano: 'Pust je čas, ko se je največ mesa, prireja največ plesov, zabav in bujnih veselje.'"

Ce sem prav raztolmačil, ne vem. Smejala se je in ponavljala: "Pustoj vtornik, pustoj vtornik", da sem naposled pomislil, da so morda te naše veselice, zabave in plesi itd., res pusti.

"Vidite, Ivan Francevič," je rekla Marija Mihajlovna, "mi pravimo maselnica, ker je to ne-

kak "praznik sirovega masla, smetane, razposajenosti". Maselnica ni pri nas pustoj vtornik, temveč terek sirovega masla, znamenitih pyrogov vseh vrst, vročih blynov s smetano in sirovim maslom, okusnega kislice (pijača iz ovsene moke, podobna pijači, ki ji pravimo pri nas "pikolo"), bogatega mleka in ščebetave vodke. Brez tega ni maselnice."

Za to besedo sva se z Marijo Mihajlovno prepirala vse do večera, dokler ni naposled rekla:

"Dobro, Ivan Francevič! Na maselnici bosta vse to videli, da?"

Ze zjutraj v terek, na sam zadnji dan maselnice, je prišel k meni brat Marije Mihajlovne, Fjodor Mihajlovič.

"Ivan Francevič, zdravstvuj-te," je rekel. "Dogovorilo se Marusja, Marijo Mihajlovno, pridite opoldan na blyni? Pridete?"

Počakal je, da sem odgovoril, da pridem, nato pa je nadaljeval:

"No, dobro ... Zapregli bomo trojko, čvrsto, lakri konji bodo zapreženi. Vi, Marusja, Kolja in jaz bomo dirkali po vasi. Prekosili bomo vse, zakaj naši konji so najboljši. Mnogo dirkačev bo in videli boste, kako bo veselo. Sani bodo drčale kakor blisk. Urasaaa ... to bodo drčale sani. — Torej, Ivan Francevič, k obedu na blyni."

Popravi! Je kosmato kapo in odšel.

Na blyni!

Kdor tega ni poskusil, si ne more predstavljati. Bilo je kakor na veliki svatbi. Belo pogrnjena velika miza je bila preobložena. Široki, lezeni, lepo izrezljani in pobarvani krožniki so bili polni pyrogov vseh vrst, odlično spečeni v raznih oblikah, napolnjeni z marmelado. Kar sami so vabili, da bi vgriznil. Samovar je pozdravljajoče šumel na mizi. Pred nami so stali mali lončeni, keramično lepo izdelani krožniki. Na njih bomo jedli blyni. Pred vsakim je stal lonček s smetano, posodice s sirovim maslom in čašičke z vodo.

Ko sem to videl, sem nehote pomislil, da je to bogastvo. In Kolja je videl najbrž ta moj pogled in v njem misel, zato je rekel:

"Danes je zadnji dan maselnice. Praznik, ko mora vsak biti vesel. Ni to zvezano s kakšnimi velikimi stroški. Mleko imamo doma, in s tem tudi sirovo maslo. Moko tudi pridelamo, kiselj naredimo sami, pa tudi vodo, če ni drugače. Samovar kuha sam, čaj, no tega moramo kupiti. So, res je, ki nimajo niti tega, ali pa zelo malo. Pa vsak sosed svojemu sosedu, če je v zadregi, in če nima maselnice, da, da si priredi in praznuje maselnico. Tako mora biti. Kaj pri vas v Evropi ni tako?"

V tem hipu je prinesla na širokem krožniku Marija Mihajlovna, v belem predpasniku in rdečih lic, blyni. Pogledala me je s smehom in pristavila:

Slika kaže člane Ameriške legije v pohodu po newyorških ulicah.

"V Evropi imajo danes 'Pustoj vtornik'."

Ni čakala na odgovor, ki sem ga hotel dati, temveč mi je že pomolila krožnik z blyni in rekla:

"Vzemite ... Hitro. Samo vroči so okusni. Smetano ali sirovo maslo k njim. Vzemite!"

In ker sem po navadi bil v takšnih prilikah vedno neroden, mi je kar na moj krožniček nasula štiri blyni. Obrnjena k ostalim, je rekla:

"Le brž, da prinesem več." (Konec prihodnjic)

Ni se ne čudi

"Ali ste čitali, da v mestu vsako leto brez sledu gine sto petdeset ljudi?"

"To mi je že znano. — namreč krojač."

Zakonski prepis

"Pri Kačičevih je pa zavla v hipu tišina, čeprav je b pravkar takšen vik in krič."

"Pri njih je zmerom. Najprej si pomečeta vse po

skupaj sedeta in jih prilepiti."

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 18. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri zasenstvu \$1.50 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Če listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cicero in Chicago je \$7.00
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 6.00
2 tednika in..... 3.50	2 tednika in..... 5.00
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 4.00
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 3.00
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 2.00
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Men Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahvaloval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupaj naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storite, tedaj mora upravništvo snizati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družina št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripripišite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2).....Čl. družina št.....

3).....Čl. družina št.....

4).....Čl. družina št.....

5).....Čl. družina št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerno, unijake delo pro

Pišite po informacije na naslov

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

CHICAGO, ILL.

Tel. Rockwell 4994

Razkladanje orožja in municije s tovornega parnika v pristaništu v San Pedru, Cal.

Ivan Vuk:

V deželi slastnih pyrogov in vročih blynov

(Odlomek iz spominov na maselnico v Rusiji.)

Vso zimo, ko sem bil z drugimi vojnimi ujetniki v večji kmečki vasi, ali kakor Rusi pravijo vasi, v kateri je cerkev in župnija, v "selu" Sudogdi v vladimirski guberniji, je škripal sneg kakor škripljejo od vaškega čevljarja novi čevlji, ko jih obuje prvi kmečki deklič, odhajajoč v cerkev k maši. Zrak je bil čist, prozoren kakor kristal. Nebo sinje-modro-azurno, a sonce je bilo na modrikastem, visokem nebu kakor nekakšna električna žarnica, ki je svetila, a ni grela. Termometer je kazal vedno 15, 18 in celo 22 stopinj Reaumerja, vendar se ta mraz ni prav nič čutil. Bil je suh mraz, ki ne grize v obraz kakor ljubljanski, čeprav samo nekaj pod

ničlo, ali prepojen z vlago in zato ves občutljiv. Prijetno je v takem suhem zraku hoditi po vakših cestah in mestnih ulicah, čeprav je 22 stopinj pod ničlo. Zvit v kožuh, četudi v čisto navaden, ovčji, neobdelan, ves košmat in v valenkah, se ti zdi, da si v topli pernici, a ne na mrazu 22 stopinj. V obraz te sicer poljublja ta mraz z izbrušeno ostrino, da lica rde in da se ti zdi, da polje po žilah kri z nekakšno mladostjo in porednostjo. Posebno če srečaš kmečko deklico v takem kožuhu, razsvetlenega obraza kakor vrtnica in smeječe se, da ne veš, ali so zobje v njenih ustih tudi iz belega, kristalnega snega.

"Ivan Francevič," ališim nadomda za seboj ženski glas.

Obrnem se.

"O, Marija Mihajlovna, zdrav-

stvuj! Kaj pa vi v tem mrazu?"

"To kar vi, Ivan Francevič," se je nasmejala, da so beli zobje iz svežih ustnic blesteli. "Uživam krassen dan."

Pogledala me je pri tem naravnost v oči, kakor znajo to ruska kmečka dekleta in rekla:

"Čez mesec dni bo maselnica, po vašem 'karneval', da? — Doba vročih blynov s smetano in sirovim maslom, da? ... Pri vas, v Evropi, kakor sem slišala, doba ... no ...", a prsti je tleskala ... kako se še pravi, no, po poljski 'ponjéki' ...

"Da, vidite, 'krap!', je ponovila z ruskim naglasom, v katerem je bil "a" zelo širok, da sem se moral nasmejati.

"Veste kaj, Ivan Francevič? ... Na maselnico se popeljete z nami na saneh, da? Vozili se bomo s trojko, da?"

Naglas njenega vabila in smeh v očeh je bil tak, da sem pristal,